

fv'13

Veiledning til Fonologisk Vendespill

FV'13 brukes i arbeidet med fonologisk oppmerksomhet; å lytte og å skille lyder, men er også egnet til arbeid med mer generell språklig oppmerksomhet, i forhold til impressivt og ekspressivt ordforråd og forskjellige ordklasser.

FV'13 er utarbeidet for logopedisk arbeid, men kan også brukes av pedagoger, lærere og foreldre m.fl.

Innledende informasjon

I dette skrevet finner du instruksjoner og tips til ulike språkleker og spill med bildekortene. Disse kan både benyttes for å trene på spesifikke språklyder, samt legge til rette for en generell språkstimulering.

For at barna skal føle seg trygge nok til å forsøke, øve og utvikle seg, så er det viktig at du som logoped/voksen forstår at barn som gjør feil fordi de ikke har forstått poenget, ikke egentlig gjør noe feil. Da er det heller treningen som er lagt på et upassende nivå. I slike tilfeller må man forsøke å «redde situasjonen», ved å finne en forklaring på hvorfor det ble vanskelig for barnet. Deretter må man finne et lettere nivå, som barnet kan mestre.

Merk deg at barnet ikke behøver å ha språklydvansker for at øvelsene skal bli meningsfulle. Spillene passer også utmerket å utføre med barn som ikke har språklydvansker.

Det kan være utfordrende for barn å skille mellom lydlike språklyder, for eksempel /b/ og /p/, eller /k/ og /g/. Andre barn har vansker med å skille lydene som produseres foran i munnen fra lydene som produseres bak i munnen; for eksempel /k/ og /t/ og /g/ og /d/. Det som er positivt både for deg og barnet er at man alltid skal begynne med å øve på det barnet allerede mestrer. Dette er viktig for å forsterke lyden(e) som barnet allerede innehar, før man begynner å trene på det som er mer utfordrende.

Dersom man benytter spillene for en mer generell språkutvikling, i stedet for å trene på spesifikke språklyder, så kan man benytte hvilket som helst av spillene. Det samme gjelder dersom treningen fokuserer på å mestre uttalen av én bestemt lyd, for eksempel /s/ eller /r/.

Dersom man benytter spillene for å trene på å skille mellom to språklyder (f.eks /p/ og /b/ eller /d/ og /g/), så bør man følge denne «oppskriften»:

La oss si at barnet fronter de velare lydene, og dermed har vansker med å skille mellom eksempelvis /g/ og /d/. Da bør man begynne med å øve på den lyden som barnet allerede mestrer. I dette tilfellet vil det være /d/-lyden. Hensikten med dette er at barnet skal bli helt trygg på uttalen av denne lyden. Slik forsterker vi det barnet allerede kan, før vi går videre til det som er mer utfordrende. Dette vil øke tryggheten og motivasjonen hos barnet, slik at det senere både vil våge og ønske å jobbe med det som er mer utfordrende.

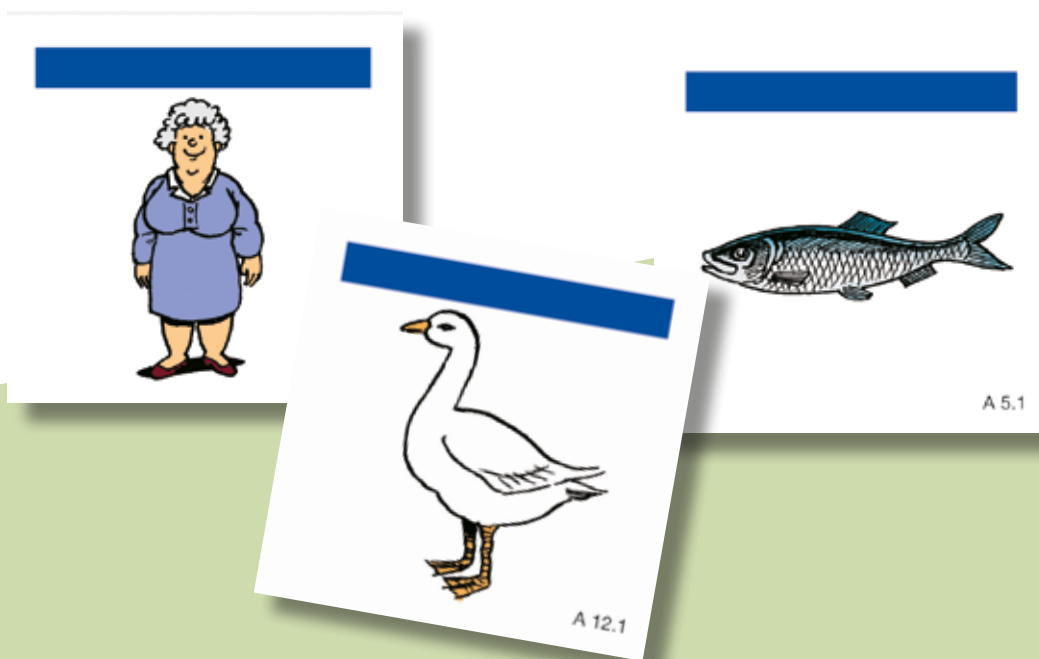
I dette tilfellet velger man altså ut bilder med /d/-lyden. Dersom du synes det er få bilder med i pakken, så kan man legge til bilder med helt andre og uavhengige lyder som barnet mestrer. Kanskje bilder med /f/-lyden, eksempelvis.

Så er dere klare for å spille «Kan-jeg-få»-spillet og «Memory».

Når barnet er helt sikker på korrekt uttale av /d/-lyden, så går man over til å øve på lyden som er vanskelig; I dette tilfellet; /g/.

/d/-bildene legges bort, og man benytter/g/-bildene. Her kan man også spe på med andre, uavhengige lyder som barnet mestrer. Det viktigste er å ikke blande /g/-bildene med /d/-bildene. Det kommer i neste omgang.

Fortsett så å spill «Kan-jeg-få»-spillet og «Memory» med den nye, utfordrende lyden.

Ulike spill

«Kan-jeg-få»-spillet

Bland alle kortene og legg dem med baksiden opp. Trekk tre bilder hver slik at alle spillerne begynner med tre bilder på hånden. Dersom man allerede nå har skaffet seg et par (to like bilder), så legger man dette til side og trekker to nye bilder. Man får så hver sin tur til å spørre en annen spiller om han/hun har et bilde man selv har; «Har du et bilde av en gravemaskin?»

Spilleren som blir spurt svarer enten «Nei, jeg har ikke et bilde av en gravemaskin» eller «Ja, jeg har et bilde av en gravemaskin». Dersom spilleren har bildet det blir spurt etter, må bildet gis til han/hun som spurte etter det. Vedkommende får da lov til å spørre en gang til, men bare én ekstra gang. Dersom spilleren som blir spurt ikke har det aktuelle bildet, så må den andre trekke et kort fra bordet. (Hvis vedkommende da skaffer seg et par får han/hun ikke lov til å spørre en ekstra gang. Turen går da videre til nestemann). Slik er poenget å samle flest mulig par, samtidig som barnet får mye trening på de / den aktuelle språklyden(e).

«Memory»

Legg ut bildene med den aktuelle språklyden på bordet, med baksiden opp. Legg til bilder med nøytrale lyder som barnet mestrer ved behov.

Spillerne får hver sin tur til å snu to bilder, for å prøve å finne to like. Det er viktig at spillerne benevner bildene som trekkes, for å få inn trening på språklyden(e). Dersom en spiller finner to like bilder får han/hun beholde paret, og snu to nye bilder (men bare én gang ekstra). Spilleren som sitter igjen med flest bildepar har vunnet.

«Lytt og legg»

Barnet får to par med bildekort, for eksempel to bilder av «bil» og to bilder av «pil». Du sier sakte og med en tydelig artikulering av henholdsvis /b/- og /p/-lyden: «Kan du legge bil – pil – pil – bil?»

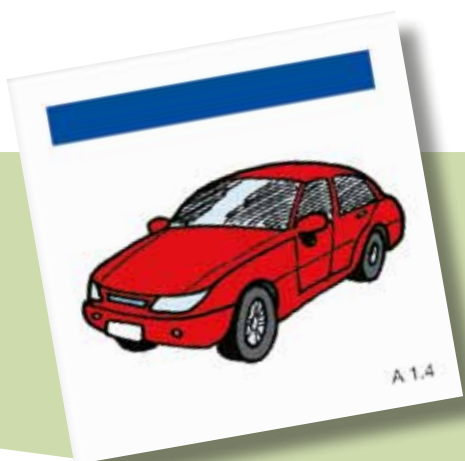
Barnet skal så legge bildene i den rekkefølgen du har bedt om.

Her kan man variere, avhengig av barnets alder og mestringsnivå.

Dere kan fortsette med de samme to bildeparene for å utforske alle mulige rekkefølger, eller trekke to nye bildepar.

Etter hvert som barnet mestrer uttalen kan også han/hun si en rekkefølge som du så skal legge. Poenget er å lytte ut de aktuelle lydene.

Det går naturligvis også an å benytte bildepar som ikke ligner på hverandre i det hele tatt, bare fordi det er gøy å spille.

«Legg og les»

Du legger fire bilder fra venstre mot høyre (i leseretningen). To bilder med eksempelvis bil og to med pil. Barnet skal så benevne bildene høyt i den aktuelle rekkefølgen: «bil – bil – pil – pil».

Etterpå legger barnet ut fire bilder på tilsvarende måte, og du benevner høyt.

Her kan det være en idé å ta lydopptak når barnet benevner bildene. Etter flere ulike kombinasjoner kan barnet få høre på lydopptakene, for så å legge bildene i den rekkefølgen han/hun hører seg selv si. Dette kan være positivt for å gjøre barnet oppmerksomt på egen uttale, men det er veldig viktig å ikke gjøre barnet oppmerksom på eventuelle «feil» i uttalen. Ikke kommenter noe, men la barnet selv høre og forstå at det trenger å øve.

«Sortere»

Legg frem to bildekort med de aktuelle lydene som barnet trenger øvelse i å skille mellom. For eksempel en genser som representerer /g/-lyden og en drage som representerer /d/-lyden. Bland så sammen alle /g/-bildene og alle /d/-bildene, før dere får hver sin tur til å trekke et tilfeldig bilde. Poenget er å sortere alle bildene på riktig plass. Her kan det være lurt å forsøke seg på å uttale begge lydene til hvert bilde.

«Heter det gitar eller ditar?»

«Gitar!»

«Da skal det legges i /g/-haugen»

«Hent bildeparene»

Du velger ut 10 – 20 parbilder (avhengig av barnets alder og nivå). Det ene bildet i hvert par legges på bordet eller på gulvet med baksiden opp. På et annet bord, eller et annet sted på gulvet, legges det andre bildet i hvert par med bildesiden opp.

Barnet skal så snu ett bilde fra bordet/gulvet der dere sitter sammen, og benevne det. Bildet blir så liggende, mens barnet går bort til de andre bildene for å finne tilsvarende bilde og ta det med seg tilbake. Så ser dere sammen om det ble riktig bilde. Her kan man variere avstand mellom bildeparene og antall bildepar.

«Samarbeid om parbilder»

Her er utgangspunktet det samme som i forrige lek. Du velger ut 10 – 20 parbilder (avhengig av barnets alder og nivå). Det ene bildet i hvert par legges på bordet eller på gulvet med baksiden opp. På et annet bord, eller et annet sted på gulvet, legges det andre bildet i hvert par med bildesiden opp.

Du eller barnet trekker et bilde fra kortene som ligger med baksiden opp. Den som trekker bildet skal så fortelle hva som er på bildet. Den andre skal så finne tilsvarende bilde, uten å få se bildet som ble trukket.

Bytt på hvem som trekker og forklarer, og hvem som skal finne matchende bilde.

«Samarbeid om parbilder – avansert utgave»

Samme utgangspunkt som i forrige oppgave. Velg ut et passende antall parbilder, hvor det ene bildet i hvert par plasseres på ett sted med baksiden opp, og det andre bildet i hvert par plasseres på et annet sted med bildesiden opp. Her er det viktig å bare velge bilder av objekter (ikke handlingsbilder).

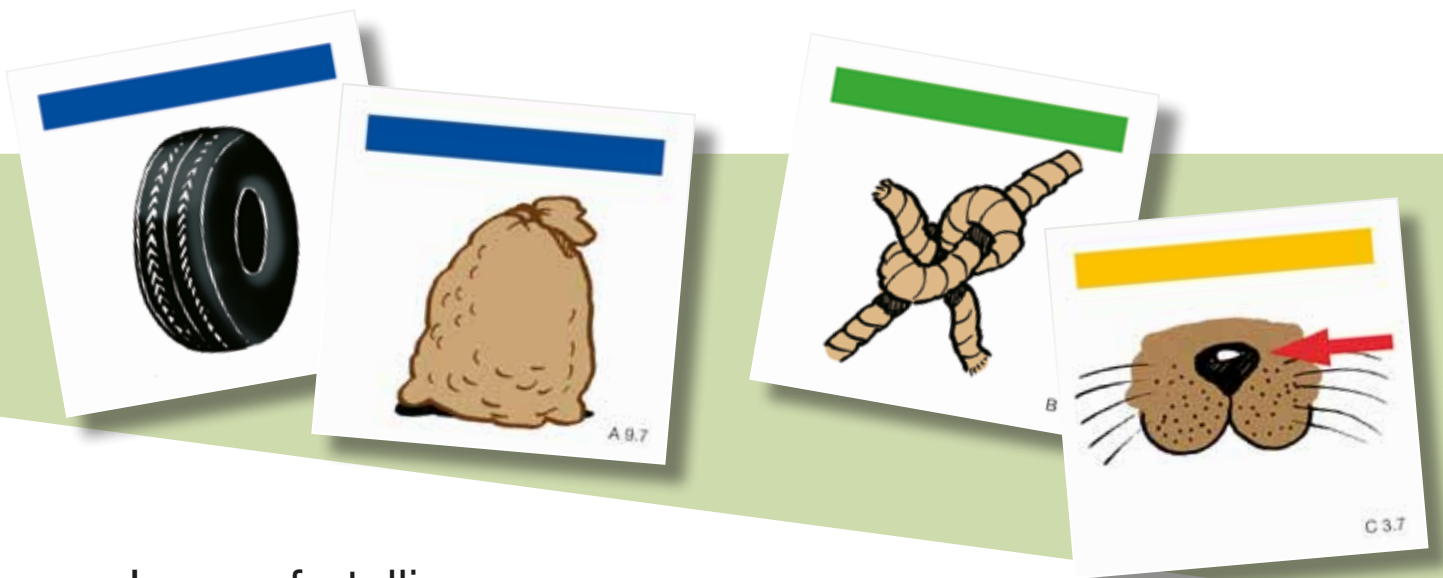
Den som trekker et bilde fra kortene som ligger med baksiden opp skal så beskrive hva som er på bildet, men uten å benevne ordet. Den som lytter til beskrivelsen skal så finne det tilsvarende bildet.

Etter hvert kan barnet lære seg å beskrive etter et fastsatt mønster:

- Hva er det laget av?
- Hvilken form har det?
- Hva brukes det til?
- Hvor bruker man det?
- Når bruker man det?
- Hva kan man også bruke det til?

«Rim-ord»

Velg ut bilder med lyden barnet trenger å øve seg på. Legg bildene med baksiden opp. Dere får hver sin tur til å trekke et bilde, og fortelle hva det er (med fokus på riktig språklyd). Så skal dere forsøke å finne ett eller flere rimord.

«Lag en fortelling»

Legg ut mange bilder (ikke par) med baksiden opp. Barnet begynner med å snu ett bilde, og skal så finne på en begynnelse på historien.

Eks: «Det var en gang en magisk ryggsekk». Alternativt kan barnet få hjelp.

Så snur du neste bilde, og fortsetter på den samme historien. Slik kan dere fortsette til dere har laget en fortelling sammen, basert på bildene.